

ACC. NR. 16362:1-5.

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S. Möre. Adress: Lesjöfors.
Socken: Gullabo. Berättat av: samma person.
Uppteckningsår: 1959. Född år 1884 i Gullabo.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*nyprop 1959
(Brinsjö)*

F L Å H A C K A N

och

dess användning.

s. 1-5.

(teckn. s. 5.)

22/9-59

Skriv endast på denna sida!

T i l l

H E M B Y G D S F Ö R E N I N G E N .

Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet håller för närvarande på med undersökningar angående ett jordbruksredskap, som benämnes "skärejárn", "flåskärjárn" eller liknande, Verktýget har ett karakteristiskt utseende genom det spetsiga járnnet vars ena vinge är uppböjd (se bifogade teckningar som visar föremålet uppifrån och i profil). Verktýget har använts för att flå av grässvären vid nyodlingar.

För att kunna kartlägga detta jordbruksredskaps utbredning tager vi oss härmed friheten rikta en förfrågan huruvida ett redskap av denna eller liknande typ finns i Eder hembygdsförenings samlingar. Därest så är fallet vore vi tacksamma för ett foto eller teckning av föremålet, inventarienummer, några måttuppgifter, uppgift om i vilken by eller gård redskapet brukats, benämningen på redskapet, samt f.ö. allt vad som är bekant om detsamma. Finns mer än ett redskap är vi tacksamma för särskilda uppgifter för varje exemplar. Därest redskapet finns men ingen har tillfälle att lämna de önskade uppgifterna är vi likväl betjänta av en kort uppgift om att det ingår i samlingarna. Saknas redskapet är vi ävenledes tacksamma för ett kort meddelande härom. En negativ uppgift har för vår undersökning lika stort värde som en positiv.

Vi ber att på förhand få tacka för det besvär vi vållar medelst denna förfrågan, men hoppas samtidigt att det ligger i Hembygdsföreningens intresse att kunna få lämna material till vetenskapliga undersökningar av detta slag.

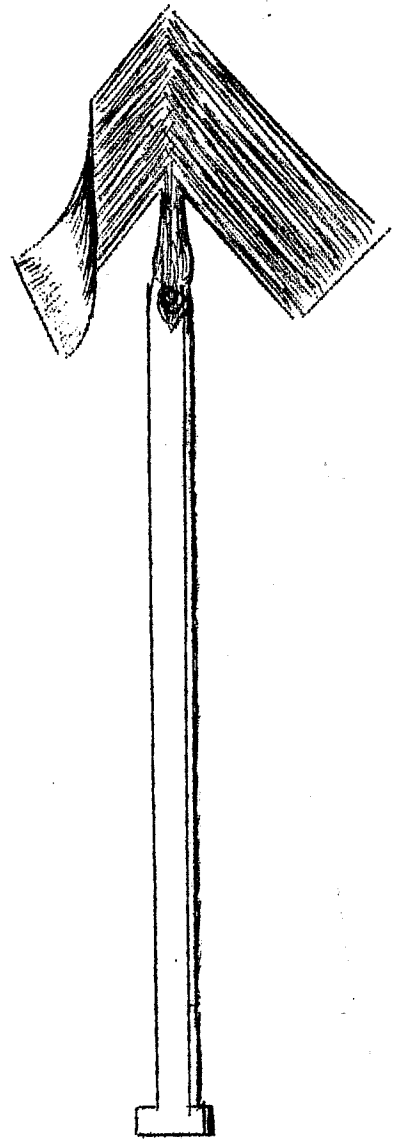
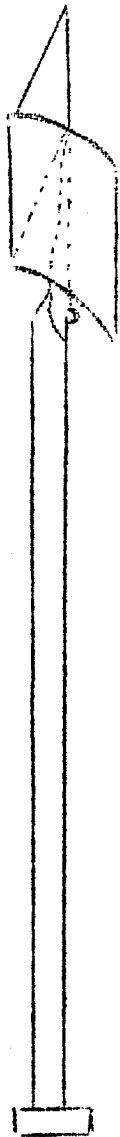
Lund den 2 mars 1959

För Folklivsarkivet
Nils-Arvid Bringéus

Docent

M. 16362.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

ACC. N:R M. 16362:1

FLÅHACKAN OCH DESS ANVÄNDNING.

Det redskap som här ovan kallas flåhacka är liktydigt med det som även benämnes skärejörn eller flåskärjörn i vissa delar av landet. Detta verktyg kom till användning här i bygden först under senare hälften av 1800-talet, då man började odla mossarna här. Ditintills hade alla odlingar skett på den stembundna hårdvallen de många och höga "stenrören", stenrösen och stenmurarna kring åkrarna vittnade om ett mödosamt arbete för att skaffa sig en mager åkerteg.

I och med mossodlingen inbröt en ny tid för lantbrukarna här i trakten. Genom dränering och planmässig utdikning torr-lades stora mossarealer, som sedan kunde bearbetas till givande odlingar utan att man behövde använda sig av den besvärliga metoden som anläggningen av en åker krävde för att få en odling.

Då den utsedda mossen blivit bestämd till odling, skulle den först utdikas, ifall den var sumpig och vattentäckt helt eller delvis. Då grävdes först ett s.k. "utfall" eller avlopp som

Skärejörn
Bringeås upp-
rop 1959.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1.

ACC. N.R. M. 16362:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

torrlade mossen, och därefter kunde man börja med flåhackning
av det utsedda området. Vid arbetet därmed använde man den
stora och för detta arbete lämpliga flåhackan. Den hade brett
blad och kraftigt skaft. Vanligen var den hemsmidd och hade dik-
het med potatishackan fast den ^{var/} betydligt större och tyngre.
Bladet var brett och nedre kanten var stålhärdad. Före använd-
ningen brukade man slipa den, så att den skar lätt genom moss-
tovor och torv. Under arbetet träffade man på rötter av både
levande och döda träd och andra växter i stort antal. Dessutom
var marken delvis stenbunden, varför man ofta under arbetet
stenhögg hackan, som därefter alltid sliptes. Den måste vara
vass för att bita igenom den ofta hårda rotgenomvävda grässvå-
len. Varje rotvälva vändes med hackan, och så var hela området
vänt och fick därefter torka i solskenet. Fram på eftersommaren
då det var varmt och torrt, samlades man några män försedda med
hackor och spadar, ämbar och handsprutor till mossen för att
bränna torven och riskvistar, rötter och gräs. Därvid ^{id} spreds en
karaktäristisk rök, som lätt kändes igen av folket, som då bru-

ACC. N:R M. 16362:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3,

kade yttra: "Nu bränner de mosse på någon plats." Numera be-
drives ingen mossodling här i trakten, vad känt är och där-
för finns det antagligen ingen flåhacka kvar från äldre tid.
Den person som senast sysslade eller arbetade med att hacka
mosse till odling var Sven Svensson i L:a Glosebo och hans
båda pojkar Erik och Karl. Gubben benämndes Degare-Sven och
härstammade från byn Degerhyltan, där hans förfäder antagli-
gen varit båtsmän med namnet Deger efter byn. Båtsmansnamnet
var byns och då en båtsman blev avdankad kom en ny som även
fick namnet och därför kunde båtsmansnamnet ägas av flera
familjer, såst den avdankades söner ofta tog sonnamnet efter
faders dopnamn. -

Då flåhackan blivit sliten gick man till smeden med den
för att få den "bodd". Att bo ett slitet metall-vanligen järn-
verktyg såsom yxa, hacka, årderbill, plogkniv etc. - är lätt bätt-
ra på det med järn eller stål och på så sätt förnya det.
Somliga smeder var särskilt nmtalade som duktiga i detta ^{arbete}
och anlätades ofta av bygdens folk.

3

ACC. N:R M. 16362:4

FOLKLIVS-
ARKIVET

LUND

4

i Ustava
Något redskap liknande det avbildade har veterligen inte använts här i socknen. Om det förkommit vid kusten eller slättbygden är inte känt av meddelaren. Hembygdsgården i Söderåkra har veterligen inget dylikt exemplar. Endast den här avbildade flåhackan var det verktyg som användes, då man under förra århundradet började bearbeta mossarna till odlingar. Inom vissa byar är mossarna många och vidsträckta. I första hand kan då nämnas Kindbäcksmåla, Lybäcksholm, Lövsmåla och Fenjabo.

Men mossarna krävde mycket kalk för att ge riklig äring och därför var det många bönder i de nämnda byarna, som trots den långa frakten skaffade kalk till sina nyodlingar. Det var huvudsakligen klaskavre och råg som skördades. Havren såldes, då goda skördeår inträffade, till uppköpare i Bergkvara och Djursvik.

Någon större produktion av säd har dock aldrig förkommit i denna trakt, där jordbruksenheterna är alltför små för produktion av större kvantiteter säd.

ACC. N:R M. 16362: 5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Flåhacka från förra århundradet då
de stora mossarna förvandlades till
odlingar.

Bladets bredd omkr. 20 cm. eller 8 tum.
" längd " 25 " " 10 "

Skaftets längd " 2 alnar.

